

Perustietoja tuomioiden täytäntöönpanosta Suomessa (30.10.2018) / Rikosseuraamuslaitos (RISE)

Tämän asiakirjan on tarkoitus antaa sinulle yleiskatsaus Suomen vankilajärjestelmästä. Jokaisella vankilalla on omia erityispiirteitä, esimerkiksi järjestyssäännöt ja päiväjärjestykset voivat vaihdella vankilasta toiseen, samoin työntekomahdollisuudet. Tästä saat kuitenkin perustiedot siitä, millaista tukea voit odottaa, jos olet Suomen kansalainen tai pysyvästi Suomessa asuva ja haluat siirtyä suorittamaan rangaistustasi Suomeen.

Mitä tapahtuu, kun saavun vankilaan?

Mihin vankilaan minut sijoitetaan?

Ulkomailta Suomeen palaavat sijoitetaan yleensä aluksi Vantaan vankilaan. Sieltä sinut voidaan siirtää toiseen vankilaan, joka on lähempänä paikkaa, johon sinulla on siteitä. Siirroista päättää Rikosseuraamuslaitoksen arviointikeskus. Sinua kuullaan ennen päätöksen tekemistä.

Mitä tapahtuu, kun olen saapunut perille?

- Sinut viedään vankilan vastaanottoon. Siellä sinua saatetaan pitää yhdessä muiden vankien kanssa sen aikaa kun odotat vuoroasi.
- Sinut tarkastetaan todistajan läsnä ollessa (tulotarkastus).
- Tulotarkastukseen kuuluu henkilöllisyyden toteaminen ja kirjaaminen sekä tuntomerkkien rekisteröiminen. Mukana tuomistasi tavaroista tehdään luettelo ja ne tarkastetaan. Viimeistään tulotarkastuksessa omasta kännykästä kannattaa ottaa itselle muistiin kaikki tärkeät puhelinnumerot.
- Tulotarkastuksessa sinulle annetaan oma henkilökohtainen vankinumero.
- Lisäksi sinusta otetaan valokuva, joka liitetään sinua koskeviin tietoihin.
- Saatat joutua tulotarkastuksessa vaihtamaan siviilivaatteet vankilan varusteisiin.

Kenen kanssa joudun tekemisiin?

- Perehdytykseen kuuluu, että henkilöstö kertoo sinulle tarkemmin siitä, miten vankilassa ollaan ja mitä sinulta siellä odotetaan. Voit samalla kysellä asioista, jotka ovat sinulle epäselviä tai koskevat sinua itseäsi.
- Saat tietoa vankilan säännöistä ja niistä oikeuksista ja velvollisuuksista, joita sinulla on. Lisäksi saat vankilan järjestyssäännön ja tulo-oppaan. Ne löytyvät myös oman osastosi ilmoitustaululta tai osastolla olevasta kansiosta.
- Vankiterveydenhuolto tekee sinulle terveystarkastuksen kolmessa vuorokaudessa siitä, kun olet saapunut.
- Sinut voidaan ennen varsinaiselle osastolle asuttamista sijoittaa pariksi päiväksi matkaselliin. Samassa sellissä saattaa olla myös muita vankeja, jotka ovat vastikään alkaneet suorittaa rangaistustaan tai ovat esimerkiksi siirtymässä vankilasta toiseen. Myös heiltä voit kysellä vankilan päivittäisistä rutineista.
- Tuloajankohdastasi riippuen saatat tavata vielä muitakin henkilökuntaan kuuluvia. Sinulle osoitetaan myös oma yhteyshenkilö.

Mitä tapahtuu mukanani tuomille tavaroille?

- Saat pitää vankilassa hallussasi kohtuullista määrää omia tavaroitasi. Joidenkin tavaroiden, aineiden tai omien vaatteiden hallussapito saattaa eräissä tapauksissa olla laissa kiellettyä. Jos sinulta evätään jonkin tavaran ottaminen mukaan selliin, voit pyytää asiasta kirjallisen päätöksen ja hakea siihen muutosta aluekeskuksesta. Useimmissa vankiloissa on esimerkiksi joka sellissä televisio, ja silloin et voi viedä selliin enää omaasi. Kaikki elektroniset laitteet, jotka vanki haluaa viedä selliinsä, tarkastetaan perusteellisesti ja tarkastamisen maksaa vanki.

- Vastaanotossa laaditaan luettelo kaikesta omaisuudestasi, mitä olet tuonut mukanas. Ne tavarat, joita et saa selliisi, pannaan hyvään säilöön ja saat ne lähtiessäsi takaisin. Tämä ei koske tavaroita tai aineita, jotka ovat vaarallisia tai laissa kiellettyjä.
- Myös perheesi, ystäväsi ja tuttavasi voivat tuoda sinulle tavaraa. Kysy tarkempia ohjeita henkilökunnalta.

Pystyykö vankilasta soittamaan?

- Saat soittaa puhelun yhdelle henkilölle ilmoittaaksesi vankilaan tulostasi. Myöhemmin sinulla on mahdollisuus olla omalla kustannuksellasi puhelimitse yhteydessä vankilan ulkopuolelle. Sinulle selitetään, miten voit kutsua perhettä, ystäviäsi ja tuttaviasi tapaamaan sinua vankilaan, samoin kuin asianajajaasi tai muuta lainopillista neuvonantajaasi.

Tapaamiset

Voit vastaanottaa perhettäsi, ystäviäsi ja tuttaviasi vankilan määrääminä vierailuaikoina.

Jokaisella vangilla on oikeus vastaanottaa tapaajia vierailuaikoina ja valvonnan alaisena niin usein kuin se onnistuu ilman että vankilan järjestykselle tai toiminnalle aiheutuu siitä haittaa. Tapaaminen voidaan sallia myös muulloin kuin vierailuaikoina, jos se on tarpeen vangin ihmissuhteiden tai muiden yhteyksien ylläpitämiseksi tai muusta erityisestä syystä.

Valvotut tapaamiset järjestetään yleensä tilavassa tapaamishuoneessa siten, että vanki ja tapaaja istuvat eri puolilla pöytää tai tiskiä.

Lähisukulaisen, muu läheisen henkilön ja tarvittaessa myös muun henkilön tapaamiseen ilman valvontaa (valvoton tapaaminen) voidaan antaa lupa, jos se on perusteltua vangin ihmissuhteiden ylläpitämiseksi tai muusta vastaavasta syystä. Lisäksi edellytetään, että tapaamisesta ei aiheudu vaaraa vankilan järjestykselle tai turvallisuudelle eikä liioin vangin tai muun henkilön turvallisuudelle ja että tapaamisesta ei aiheudu häiriötä vankilan toiminnalle.

Tapaamaan tulija joutuu yleensä jättämään omat tavaransa (myös takkinsa, laukkunsa ja puhelimensa) lukittavaan lokeroon vankilan portille. Tapaaja saa lokeroon oman avaimen. Tapaaja joutuu turvatarkastukseen, vähän samanlaiseen kuin lentokentällä, ennen kuin pääsee tapaamishuoneeseen. Turvatarkastuksessa voidaan käyttää apuna esim. metallinilmaisinta tai koulutettua koira.

Suljetuissa vankiloissa järjestetään myös valvottuja lapsitapaamisia, joissa lapset pääsevät vierailemaan vangin luona ja voivat viettää aikaa hänen kanssaan. Näiden lapsitapaamisten aikana voidaan myös leikkiä, pelata tai urheilla yhdessä. Lapsitapaamista pitää anoa erikseen.

Millaisen sellin saan?

Vankiloissa on erilaisia osastoja. Erot ovat muun muassa valvonnan laajuudessa ja tarjolla olevissa toiminnoissa.

Vankilan henkilökuntaa päättää, mille osastolle ja mihin selliin sinut sijoitetaan.

Saatat joutua jakamaan sellin yhden tai useamman muun vangin kanssa.

Valtaosassa sellejä on omat käymälät. Suihku löytyy joko sellistä tai osastolta. Suihkuun pääset halutessasi päivittäin. Useimmissa vankiloissa pääsee myös saunaan. Sellissä on kutsupuhelin, jolla saat yhteyden henkilökuntaan.

Kun haluat yhteyttä muualla kuin omalla osastollasi työskentelevään henkilöön, sinun on täytettävä asiointilomake. Niitä löytyy osastolta. Lomakkeita toimitetaan eteenpäin päivittäin.

Terveydenhuolto vankilassa

Vankiterveydenhuolto järjestää terveydenhuollon ja sairaanhoidon palveluja ja lääketieteellistä kuntoutusta vangin tarpeiden mukaan. Vankiterveydenhuollolla on sairaaloita ja poliklinikkoja Rikosseuraamuslaitoksen eri yksikköjen yhteydessä.

Jos sairauttasi tai vammaasi ei kyetä asianmukaisesti hoitamaan vankiterveydenhuollon puitteissa, sinut siirretään tilapäisesti hoitoon tai tutkimuksiin vankilan ulkopuolelle. Tällöin olet valvonnan alaisena.

Jos olet tulossa ulkomailta ja sinulla on jokin hoitoa vaativa sairaus, sinun kannattaa antaa suostumuksesi hoitotietojesi siirtämiseen Suomeen siitä maasta, josta olet tulossa. Jos olet tullut maasta, jossa vaarallisten tarttuvien tautien riski on huomattava, kerro siitä terveydenhoitajalle heti ensi tapaamisella.

Vankilan järjestyssääntö ja osastojen päiväjärjestykset

Järjestyssäännöt ja päiväjärjestykset vaihtelevat vankila- ja osastokohtaisesti.

Vankeusvangeilla on velvollisuus tehdä töitä, opiskella tai osallistua johonkin muuhun vankilan järjestämään tai hyväksymään toimintaan. Toiminnot on tarkoitettu edistämään vankien kykyä elää ilman rikollisuutta, kohentamaan työ- ja toimintakykyä ja tukemaan päihteetöntä elämäntapaa.

Monet vangit saavat rangaistusaikana mahdollisuuden työntekoon. Vankiloissa on muun muassa puu- ja metallityöpajoja, joissakin on tarjolla myös maataloustöitä. Työstä maksetaan. Työtä voi olla tarjolla myös vankilan omissa toiminnoissa, kuten esimerkiksi keittiössä, pesulassa tai siivouksessa.

Vankiloissa järjestetään monipuolista koulutusta yhteistyössä oppilaitosten kanssa. Tarjolla on ammattikoulutusta ja siihen valmentaa koulutusta ja yleissivistävää opetusta. Korkeakoulu- ja ammattikorkeakouluopintoja voi suorittaa etäopiskelijana. Lisäksi vanki voi päästä osallistumaan opetukseen oppilaitoksessa vankilan ulkopuolella päiväsaikaan, jos tietyt edellytykset täyttyvät. Opintoluvan saanut voi opiskella vankilan ulkopuolella. Opintolupia myönnetään yleensä avolaitoksissa oleville. Oppilaitokset myöntävät vangeille todistuksia, joissa ei ole mainintaa siitä, että opinnot on suoritettu vankila-aikana.

Lisäksi vankiloissa järjestetään kursseja erilaisten valmiuksien kohentamiseksi. Nämä voivat käsittää lukemaan ja kirjoittamaan opettelemista, tietotekniikan hyödyntämistä, ongelmanratkaisutaitojen kehittämistä ja suuttumuksen hallinnan lisäämistä.

Kaikissa vankiloissa on kuntosalit. Kuntosaliin pääset oman osastosi päiväjärjestyksen mukaisesti. Muutamissa vankiloissa on lisäksi ulko- ja sisäpelikenttiä ja harrastetiloja.

Kirkollisia toimituksia ja muita hengellisiä tilaisuuksia järjestetään vankilassa vankien tarpeiden mukaan. Vangilla on mahdollisuus tavata oman uskontokuntansa hengellistä edustajaa. Vankiloista löytyy hartaudenharjoitukseen sopivia tiloja. Jos omaan uskontoosi kuuluu ruokavalioon liittyviä erityispiirteitä tai rajoituksia, sinun kannattaa olla yhteydessä vankilan työntekijöihin tai asiointilomakkeella vankiterveydenhuollon henkilökuntaan mahdollisimman pian vankilaan tultuasi.

Rangaistusajan suunnitelma

Sinulle laaditaan henkilökohtainen suunnitelma, joka kattaa rangaistuksen suorittamiseen kuluvan ajan, vapautumisen ja ehdonalaiseen vapauteen pääsemisen (rangaistusajan suunnitelma).

Rangaistusajan suunnitelmassa hahmotellaan sijoitustasi ja toimintaasi rangaistuksen suorittamisen aikana ja mahdollisessa valvotussa koevapaudessa ja ehdonalaisessa vapaudessa. Lisäksi siinä suunnitellaan alustavasti lomiasi. Rangaistusajan suunnitelmaa täydennetään vapauttamis- ja valvontasuunnitelmalla hyvissä ajoin ennen arvioitua vapautumisajankohtaasi.

Rangaistusajan suunnitelma laaditaan arviointikeskuksessa. Suunnitelmaa tarkennetaan vielä siinä vankilassa, johon sinut sijoitetaan.

Suunnitelmaan voidaan sisällyttää rikoslajikohtaisia käyttäytymistä muokkaavia ohjelmia, kuten suuttumuksen hallintaohjelma tai seksuaalirikollisille suunnattu ohjelma.

Suunnitelmassa voidaan myös todeta, että tarvitset lisääpua esimerkiksi huumeongelman tai alkoholiriippuvuuden hoitoon, jolloin sinut ohjataan vankilan päihdekuntoutusohjelmaan.

Suljettuun vankilaan vai avolaitokseen?

Rangaistusta suoritetaan joko suljetussa vankilassa tai avovankilassa. Avovankiloihin sijoitetaan niitä, joiden arvioidaan soveltuvan suljettua vankilaa vapaampiin olosuhteisiin. Avolaitokseen sijoitettavan on sitouduttava päihteettömyyteen. Tutkintavankia ei voida sijoittaa avolaitokseen.

Suljetussa vankilassa voit halutessasi hakeutua niin sanotulle sopimusosastolle. Tällöin sitoudut olemaan käyttämättä päihteitä ja suostumaan huumetesteihin, joilla päihteettömyyttä seurataan. Sopimusosastoilla päihteettömyyttä tuetaan muun muassa erilaisilla ohjelmilla. Kaikissa suljetuissa vankiloissa on oma huumekoira, jonka avulla tehdään esimerkiksi sellitarkastuksia. Sinut voidaan testata vaikka et olisi sitoutunut päihteettömyyteen esimerkiksi hakiessasi avolaitokseen, anoessasi poistumislupaa tai perhetapaamista.

Vankilasta voi päästä lomalle

Sinulle voidaan myöntää lupa poistua vankilasta lyhyeksi ajaksi (poistumislupa) vankeuslaissa määriteltyjen edellytysten täytyessä. Poistumislupaa pitää erikseen hakea.

Poistumisluvan tarkoituksena on auttaa vankia ylläpitämään ihmissuhteitaan, edistää yhteiskuntaan sijoittumista ja lieventää vapausrangaistukseen liittyviä haittoja. Poistumislupaa voi hakea rangaistusajan pituuden, tärkeän syyn tai erittäin tärkeän syyn perusteella.

Miten siirto toiseen vankilaan tapahtuu?

Oletamme, että haluat takaisin Suomeen muun muassa siksi, että pääsisit lähemmäs perhettäsi, ystäviäsi ja tuttaviasi. Rikosseuraamuslaitoksessa tunnustetaan se merkitys, joka perhe- ja ihmissuhteilla voi olla yhteiskuntaan sopeutumisellesi. Sen vuoksi me osaltamme pyrimme tekemään tästä prosessista sinulle mahdollisimman yksinkertaisen.

Kun harkitaan, mihin vankilaan vanki sijoitetaan, otetaan huomioon muun muassa hänen asuinpaikkakuntansa ja mahdollisuudet pitää yhteyttä lähisukulaisiin tai muihin läheisiin. Lisäksi asiaan vaikuttaa vangin ikä, sukupuoli ja terveydentila. Myös aiemmat tuomiot ja aiempi rikollinen toiminta ja vangin omat toiveet ja mahdollisuudet vaikuttavat hänen sijoittumiseensa. Kaikki nämä seikat ilmenevät rangaistusajan suunnitelmasta. Sijoittelupäätöstä tehtäessä pyritään lisäksi siihen, että vangilla olisi mahdollisuus hoitaa rangaistuksen suorittamiseen liittyviä asioita omalla äidinkielellään tai kielellä, jota hallitsee.

Sinut voidaan Suomessa siirtää vankilasta toiseen. Näin voidaan tehdä, jos siirto edistää rangaistusajan suunnitelmaan kirjattujen tavoitteiden saavuttamista tai sille on muita perusteita ja sinun

voidaan olettaa sopeutuvan sen vankilan oloihin, joihin sinua ollaan siirtämässä. Voit myös pyytää siirtoa itse.

Tämän asiakirjan lopussa on kartta, johon on merkitty kaikki Suomen vankilat.

Vaiheittain vapauteen

Vankeusrangaistukseen tuomittu pääsee ehdonalaiseen vapauteen, kun on suorittanut kaksi kolmasosaa rangaistusajasta. Jos olit rikoksen tehdessäsi alle 21-vuotias, pääset puolella ajalla. Ne, jotka rikosta edeltäneiden kolmen vuoden aikana eivät ole suorittaneet vankeusrangaistusta vankilassa, päästetään ehdonalaiseen vapauteen, kun he ovat suorittaneet puolet rangaistusajasta. Jos on rikoksen tekohetkellä ollut alle 21-vuotias, ehdonalaiseen pääsee suoritettuaan yhden kolmasosan.

Ehdonalaisesti vapautettaville määrätään koeaika, joka voi olla enintään kolme vuotta. Koeaikaan voi kuulua valvontaa. Rikosseuraamuslaitoksen alaiset yhdyskuntaseuraamustoimistot järjestävät ja toteuttavat valvonnan. Jos ehdonalaiseen päästetyn todetaan koeaikana syyllistyneen uuteen rikokseen, oikeus päättää, menettääkö hän ehdonalaisen vapautensa vai ei.

Vanki voi päästä valvottuun koevapauteen aikaisintaan kuusi kuukautta ennen ehdonalaista vapautumistaan. Vangin edellytetään noudattavan päihteettömyyttä ja muita ehdonalaisuudelle määrättyjä ehtoja. Koevapautta varten laaditaan erillinen täytäntöönpanosuunnitelma. Ehtojen noudattamista valvotaan eri tavoin.

Vapauteen valmennetaan

Vangille voidaan antaa tilaisuus ottaa vastuuta omasta elämästään ja harjoitella normaalia elämää jo vankeusaikana siten, että hänet sijoitetaan vapautumisyksikköön tai osastolle, jossa häntä valmennetaan vapautumiseen. Vapautumisyksikössä vapauteen siirtymiseen valmentaudutaan intensiivisesti ohjattuna ja itsenäisesti. Vapautumiseen liittyvissä asioissa tehdään yhteistyötä myös vankilan ulkopuolisten tahojen kanssa.

Vangin oikeudet

Vankeusrangaistuksen sisältönä on vapauden menetys tai rajoittaminen. Vankeusrangaistuksen täytäntöönpano ei saa rajoittaa vangin oikeuksia tai olosuhteita muilla tavoin kuin siten kuin laissa on säädetty tai rangaistuksesta itsestään johtuu.

Vangilla on muun muassa oikeus

- saada suojaa kiusaamisesta, simputusta ja rasistista häirintää vastaan
- olla yhteydessä lakimieheen
- saada terveydenhoito- ja mielenterveyspalveluja
- ulkoilla päivittäin vähintään tunnin ajan
- käyttää vankilan kirjastoa.

Mitä teen, jos minulle tulee ongelmia?

Ensi alkuun sinun kannattaa yrittää löytää vankilasta joku, jolle puhua ongelmastasi. Se voi olla vankilan työntekijä tai toinen vanki.

Ellet onnistu löytämään ratkaisua ongelmaasi, voit laatia kantelun ja lähettää sen oman rikosseuraamusalueesi aluekeskukseen tai Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikköön.

Myös eduskunnan oikeusasiamiehen kansliassa käsitellään vankien tekemiä kanteluja.

Vankiloissa on osastojen ilmoitustauluilla tai osastolla olevassa kansiossa luettelot keskeisistä vankiloiden ja vankiterveydenhuollon toimintaa valvovista viranomaisista heidän yhteystietoineen.

Miten saan yhteyden Rikosseuraamuslaitokseen?

Tuomioiden täytäntöönpanosta vastaa Suomessa Rikosseuraamuslaitos. Se myös päättää vankien siirroista Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden tai muiden Pohjoismaiden välillä. Rikosseuraamuslaitos toimii oikeusministeriön alaisuudessa ja toteuttaa ministeriön linjaamaa kriminaalipolitiikkaa.

Rikosseuraamuslaitos, RISE

Keskushallinto

Lintulahdenkatu 5

00530 Helsinki

Suomi

Puhelin (keskus) 358 29 56 88500

Sähköpostiosoite: rise.kirjaamo@om.fi

Verkkosivu: <http://rikosseuraamus.fi>

Vankien kansainvälisiä siirtoja koskevissa asioissa: kvtp.rise@om.fi

VANKILAT JA YHDYSKUNTASEURAAMUSTOIMISTOT

VANKILAT

1. Helsinki
2. Hämeenlinna
3. Jokela
4. Juuka
5. Kerava
6. Kestilä
7. Kuopio ja Kuopion vapauttamisyksikkö
8. Kylmäkoski
9. Käyrä
10. Laukaa
11. Mikkeli
12. Naarajärvi
13. Oulu ja Oulun vapauttamisyksikkö
14. Pelso
15. Pyhäselkä
16. Riihimäki
17. Satakunta (Köyliö ja Huittinen)
18. Sukeva
19. Sulkava
20. Suomenlinna
21. Turku
22. Vaasa
23. Vanaja (Vanaja ja Ojoinen)
24. Vantaa
25. Vilppula
26. Ylitornio

YHDYSKUNTASEURAAMUSTOIMISTOT JA TOIMIPISTEET

27. Helsinki
28. Häme (Hämeenlinna ja Lahti)
29. Joensuu
30. Jyväskylä
31. Kouvola (Kouvola ja Lappeenranta)
32. Kuopio (Kuopio, Iisalmi ja Kajaani)
33. Mikkeli
34. Oulu (Oulu ja Kokkola)
35. Pori
36. Rovaniemi (Rovaniemi, Kemi ja Kuusamo)
37. Tampere
38. Turku (Turku ja Ahvenanmaa)
39. Uusimaa (Vantaa)
40. Vaasa (Vaasa ja Seinäjoki)

- ETELÄ-SUOMEN RIKOSSEURAAMUSALUE
- LÄNSI-SUOMEN RIKOSSEURAAMUSALUE
- ITÄ- JA POHJOIS-SUOMEN RIKOSSEURAAMUSALUE

- vankilat
- yhdyskuntaseuraamustoimistot ja toimipisteet

